

SPIS TREŚCI

Poszczególne rozdziały napisali	13
Od autorów	17
Wykaz skrótów	21

CZĘŚĆ I PRAWO INSTYTUCJONALNE

ROZDZIAŁ I.

GENEZA I ROZWÓJ INSTYTUCJONALNY INTEGRACJI EUROPEJSKIEJ. OD TRAKTATU PARYSKIEGO PO TRAKTAT Z LIZBONY

	29
1. Uwagi wstępne	29
2. Sytuacja gospodarcza w Europie po II wojnie światowej. „Plan Marshalla” i utworzenie Europejskiej Organizacji Wspólnoty Gospodarczej.	31
3. Utworzenie NATO	33
4. Utworzenie Rady Europy	34
5. Europejska Wspólnota Węgla i Stali	39
6. Europejska Wspólnota Gospodarcza (później Wspólnota Europejska) i Eu- ropejska Wspólnota Energii Atomowej (Euratom)	43
7. Zmienne koleje losu dalszych etapów procesu integracji europejskiej — dro- ga do Jednolitego Aktu Europejskiego.	48
7.1. Kryzys idei integracji w latach sześćdziesiątych. Kompromis luksem- burski	48

7.2.	Terytorialny rozwój Wspólnot Europejskich i Unii Europejskiej	51
7.3.	Pierwsze powszechne wybory do Parlamentu Europejskiego	54
7.4.	Prace nad powołaniem Unii Europejskiej. Jednolity Akt Europejski	56
8.	Etapy bezpośrednio poprzedzające Maastricht	62
9.	Traktat o Unii Europejskiej — struktura i zarys treści.	64
10.	Traktat Amsterdamski z 2 października 1997 roku.	66
11.	Traktat z Nicei z 26 lutego 2001 roku.	73
12.	Traktat ustanawiający Konstytucję dla Europy i jego fiasko.	82
13.	Traktat z Lizbony.	83
14.	Karta Praw Podstawowych Unii Europejskiej	92
15.	Kalendarium najważniejszych wydarzeń w historii integracji europejskiej . .	101
16.	Wybrane inne organizacje w Europie	113

ROZDZIAŁ II.

STATUS PRAWNY UNII EUROPEJSKIEJ 119

1. Unia Europejska jako następca prawny Wspólnoty Europejskiej 119
2. Unia Europejska jako jednolita organizacja międzynarodowa 121

ROZDZIAŁ III.

UNIA EUROPEJSKA A PAŃSTWA CZŁONKOWSKIE 127

1. Podział kompetencji między Unię a państwa członkowskie 127
2. Wzmocniona współpraca 132
3. Suwerenność państwa wobec jego członkostwa w Unii Europejskiej 134
4. Rola parlamentów narodowych w procesie decyzyjnym UE 135

ROZDZIAŁ IV.

SYSTEM INSTYTUCJONALNY UNII EUROPEJSKIEJ. 137

1. Uwagi wstępne 137
2. Zasady systemu instytucjonalnego Unii Europejskiej (zasady systemowe) . . 139
3. Rada Europejska 142
4. Parlament Europejski 148

5. Rada Unii Europejskiej	164
6. Komisja Europejska oraz Wysoki Przedstawiciel Unii do spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa	176
6.1. Komisja Europejska	176
6.2. Wysoki Przedstawiciel Unii do spraw Zagranicznych i Polityki Bezpieczeństwa	186
7. Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej	193
7.1. Trybunał Sprawiedliwości	193
7.2. Sąd	200
7.3. Sąd do Spraw Służby Publicznej	202
8. Trybunał Obrachunkowy	202
9. Europejski Bank Centralny	204
10. Komitet Ekonomiczno-Społeczny oraz Komitet Regionów	208
10.1. Komitet Ekonomiczno-Społeczny	208
10.2. Komitet Regionów	210
11. Uwagi końcowe	213

ROZDZIAŁ V.

ZASADY PRAWA UNII EUROPEJSKIEJ

1. Uwagi wstępne	217
1.1. Ranga zasad prawa UE	223
1.2. Kategoryzacja zasad prawa UE	225
2. Zasady ustrojowe	227
2.1. Zasada pierwszeństwa prawa Unii przed prawem państw członkowskich	227
2.1.1. Uwagi wstępne	227
2.1.2. Podstawowe orzeczenia TS wyrażające zasadę pierwszeństwa prawa Unii	231
2.1.3. Podstawowe elementy zasady pierwszeństwa prawa Unii oraz jej konsekwencje dla krajowych porządków prawnych	239
2.1.3.1. Nakaz zapewnienia skuteczności prawu Unii w krajowych porządkach prawnych	239
2.1.3.2. Konieczność jednolitego stosowania prawa Unii we wszystkich państwach członkowskich	241
2.1.3.3. Zakaz stosowania przepisów prawa krajowego sprzecznych z prawem Unii	241

2.1.3.4.	Konieczność unieważnienia lub zmiany przez właściwe organy państw członkowskich przepisu prawa krajowego niezgodnego z prawem Unii	243
2.1.3.5.	Nakaz tworzenia prawa krajowego, jeśli wymaga tego prawo Unii dla zapewnienia jego skuteczności	245
2.1.3.6.	Zakaz tworzenia przepisów prawa krajowego sprzecznych z prawem Unii	246
2.1.3.7.	Nakaz stosowania prawa Unii	247
2.1.3.8.	Nakaz respektowania interpretacji prawa Unii dokonywanej przez TS oraz nakaz interpretowania prawa krajowego w zgodzie z prawem Unii	248
2.1.3.9.	Zakaz badania ważności prawa Unii przez organy krajowe, w tym krajowe trybunały konstytucyjne.	249
2.2.	Zasada skutku bezpośredniego	250
2.2.1.	Uwagi wstępne.	250
2.2.2.	Skutek bezpośredni rozporządzeń	256
2.2.2.1.	Uwagi wstępne	256
2.2.2.2.	Wybrane orzeczenia TS wyrażające zasadę skutku bezpośredniego rozporządzeń.	259
2.2.3.	Skutek bezpośredni dyrektyw	261
2.3.	Zasada solidarności/lojalnej współpracy.	265
2.3.1.	Uwagi wstępne.	265
2.3.2.	Obowiązek lojalnej współpracy między państwami członkowskimi i instytucjami Unii.	267
2.3.3.	Obowiązki państw członkowskich wynikające z zasady solidarności.	268
2.3.4.	Wybrane orzeczenia TS odwołujące się do zasady solidarności.	272
2.3.4.1.	Wybrane orzeczenia odnoszące się do obowiązku współpracy między państwami członkowskimi i instytucjami UE	272
2.3.4.2.	Wybrane orzeczenia odnoszące się do obowiązku podejmowania przez państwa wszelkich działań służących realizacji ich zobowiązań	274
2.4.	Zasada subsydiarności (pomocniczości)	276
2.4.1.	Uwagi wstępne.	276
2.4.2.	Wybrane orzeczenia TS odwołujące się do zasady subsydiarności	278
2.5.	Zasada proporcjonalności	279
2.5.1.	Uwagi wstępne.	279
2.5.2.	Wybrane orzeczenia TS odwołujące się do zasady proporcjonalności	281
2.6.	Zasada wzmocnionej (ściślejszej) współpracy	283
2.1.1.	Uwagi wstępne.	283

2.1.2.	Podjęcie wzmocnionej współpracy	285
2.1.3.	Przystąpienie do wzmocnionej współpracy	286
2.1.4.	Realizacja celów wzmocnionej współpracy	287
3.	Zasady systemowe	288
3.1.	Zasada kompetencji powierzonych	288
3.2.	Zasada równowagi instytucjonalnej	291
3.2.1.	Uwagi wstępne	291
3.2.2.	Wybrane orzeczenia TS odwołujące się do zasady równowagi instytucjonalnej	294
3.3.	Zasada autonomii instytucjonalnej	296
4.	Ogólne zasady prawa	298
4.1.	Uwagi wstępne	298
4.2.	Zasady ogólne prawa UE wywiedzione z porządków prawnych państw członkowskich i prawa międzynarodowego	301
4.3.	Zasada niedyskryminacji jako zasada ogólna prawa UE	301
4.3.1.	Uwagi wstępne	301
4.3.2.	Wybrane orzeczenia TS dotyczące zasady niedyskryminacji	303

ROZDZIAŁ VI.

PORZĄDEK PRAWNY UNII EUROPEJSKIEJ 313

1.	Źródła prawa Unii Europejskiej	313
1.1	Pojęcie źródeł prawa Unii Europejskiej	313
1.2.	Umowne prawo Unii Europejskiej	317
1.3.	Akty prawne Unii Europejskiej	321
1.3.1.	Ogólna charakterystyka aktów prawnych UE	321
1.3.2.	Akty prawodawcze	321
1.3.3.	Akty nieprawodawcze	322
1.3.3.1.	Akty delegowane	322
1.3.3.2.	Akty wykonawcze	323
1.3.3.3.	Akty prawne w ramach Wspólnej Polityki Zagranicznej i Bezpieczeństwa	325
1.4.	Formy aktów prawnych	326
1.4.1.	Rozporządzenie	326
1.4.2.	Dyrektywa	328
1.4.3.	Decyzja	332

1.4.4.	Zalecenie i opinia	333
1.4.5.	Decyzje <i>sui generis</i>	335
2.	Tryb prawodawczy Unii Europejskiej	336
2.1	<i>Ius tractatum</i>	336
2.2.	Uchwalanie aktów prawnych Unii Europejskiej	339
2.3.	Zmiana Traktatów	342

ROZDZIAŁ VII.

	OBYWATELSTWO EUROPEJSKIE	347
1.	Definicja pojęcia	347
2.	Status prawny obywatela UE	350
3.	Udział obywateli w życiu demokratycznym Unii	352

ROZDZIAŁ VIII.

	DZIAŁANIA UNII NA ARENIE MIĘDZYNARODOWEJ	357
1.	Rys historyczny	357
2.	Wspólna polityka zagraniczna i bezpieczeństwa	360
2.1.	Cele i zadania wspólnej polityki zagranicznej i bezpieczeństwa	360
2.2.	Szczególne zasady i procedury WPZIB	360
2.3.	Działalność Wysokiego przedstawiciela Unii do spraw zagranicznych i polityki bezpieczeństwa oraz przewodniczącego Rady Europejskiej	365
2.4.	Europejska Służba Działań Zewnętrznych	366
3.	Wspólna polityka bezpieczeństwa i obrony	368

ROZDZIAŁ IX.

	PRZESTRZEŃ WOLNOŚCI, BEZPIECZEŃSTWA I SPRAWIEDLIWOŚCI	371
1.	Uwagi wstępne	371
2.	Kontrola graniczna, azyl i imigracja	374
3.	Współpraca sądowa w sprawach cywilnych	376
4.	Współpraca wymiarów sprawiedliwości w sprawach karnych	378
5.	Współpraca policyjna	380

ROZDZIAŁ X.

UNIA GOSPODARCZA I WALUTOWA 385

1. Uwagi wstępne 385
2. Plan Wernera 385
3. Europejski system walutowy i ECU 386
4. Plan Delorsa i etapy dochodzenia do Unii Gospodarczej i Walutowej 387
5. Kryteria konwergencji 389
6. Nazwa i pisownia wspólnej waluty 391
7. Proces wprowadzania euro i członkostwa w Unii Gospodarczej i Walutowej 393
8. Banknoty i monety euro 397
9. Akty prawne będące podstawą wprowadzania i funkcjonowania wspólnej waluty oraz organy mające kompetencje w zakresie działania UGW 400
10. Polska a przystąpienie do Unii Gospodarczej i Walutowej 402
11. Uwagi końcowe 410

ROZDZIAŁ XI.

KONSTYTUCYJNOPRAWNY WYMIAR CZŁONKOSTWA RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ W UNII EUROPEJSKIEJ . . . 413

1. Uwagi wstępne 413
2. Droga Polski do Unii Europejskiej 414
3. Konstytucja RP a przystąpienie Polski do organizacji międzynarodowej 417
4. Postanowienia Konstytucji RP odnoszące się do relacji między prawem krajowym a prawem unijnym i międzynarodowym 423
5. Relacje między prawem Unii Europejskiej a prawem polskim — najważniejsze zagadnienia praktyczne 425
 - 5.1. Wyrok w sprawie konstytucyjności Traktatu Akcesyjnego (wyrok TK z 11 maja 2005 r., Sygn. akt K 18/04. Sentencja została ogłoszona w dniu 17 maja 2005 r. w Dz.U. Nr 86, poz. 744) 425
 - 5.2. Wyrok w sprawie niekonstytucyjności art. 607t § 1 kpk dotyczącego Europejskiego Nakazu Aresztowania (ENA) (wyrok z dnia 27 kwietnia 2005 r., sygn. akt. P1/05, sentencja została ogłoszona dnia 4 maja 2005 r. w Dz.U. Nr 77, poz. 680) 428
6. Kwestia suwerenności państw członkowskich Unii Europejskiej 432

7. Rola orzecznictwa Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej i oraz sądów krajowych w stosowaniu prawa unijnego	438
8. Polska a organy Unii Europejskiej	440
9. Perspektywy polskiej prezydencji składów Rady Unii Europejskiej w okresie 1 lipca–31 grudnia 2011 r.	444
10. Uwagi końcowe	452

ROZDZIAŁ XII.

STOWARZYSZENIE, PRZYSTĄPIENIE I WYSTĄPIENIE Z UNII EUROPEJSKIEJ 457

1. Stowarzyszenie z Unią	457
2. Przystąpienie do Unii	461
3. Wystąpienie z Unii	464

CZĘŚĆ II PRAWO GOSPODARCZE

ROZDZIAŁ XIII.

SWOBODNY PRZEPŁYW TOWARÓW, OSÓB, USŁUG I KAPITAŁU 469

1. Uwagi wstępne	469
2. Źródła prawa gospodarczego unii europejskiej	470
3. Podstawowe etapy integracji gospodarczej	472
4. Swobodny przepływ towarów	474
5. Swobodny przepływ osób	493
5.1. Swoboda przepływu pracowników	493
5.2. Swoboda przedsiębiorczości	502
5.3. Wzajemne uznawanie kwalifikacji zawodowych i dyplomów w państwach UE	510
5.4. Koordynacja systemów zabezpieczenia społecznego	514
5.5. Przepływ innych osób	518

6. Swobodny przepływ usług	518
7. Swobodny przepływ kapitału	534
8. Uwagi końcowe	537

ROZDZIAŁ XIV.

UNIJNE PRAWO KONKURENCJI	541
1. Pojęcie prawa konkurencji	541
2. Konkurencja w ujęciu ekonomicznym	542
2.1. Prawo konkurencji a ekonomia	542
2.2. Podstawowe pojęcia ekonomiczne	542
2.3. Struktury rynku	542
2.3.1. Konkurencja doskonała	542
2.3.2. Konkurencja niedoskonała.	545
2.3.2.1. Ogólna charakterystyka konkurencji niedoskonałej	545
2.3.2.2. Konkurencja monopolistyczna.	545
2.3.2.3. Oligopol	546
2.3.2.4. Monopol.	548
2.4. Konkurencja a innowacje	548
2.5. Struktura rynku a interes publiczny	549
3. Kształtowanie się nowoczesnego prawa konkurencji.	550
4. Debata Harvard v. Chicago	551
5. Aksjologia unijnego prawa konkurencji	553
6. Zakres stosowania unijnego prawa konkurencji	555
7. Unijne a krajowe prawo konkurencji	556
8. Unijne a krajowe organy ochrony konkurencji	557
9. Współpraca Komisji z sądami krajowymi	561
10. Decyzje Komisji w sprawach dotyczących art. 101 i 102 TFUE	562
11. Pojęcie przedsiębiorstwa	568
12. Zmowa kartelowa	570
12.1. Ogólna charakterystyka zakazu zmowy kartelowej w prawie wspólnotowym	570
12.2. Porozumienia między przedsiębiorstwami	571
12.3. Praktyki uzgodnione	571
12.4. Decyzje związków przedsiębiorstw	573
12.5. Cel lub skutek w postaci zapobieżenia, ograniczenia lub zakłócenia konkurencji	574

12.6.	Porozumienia o mniejszym (bagatelnym) znaczeniu	575
12.7.	Porozumienia poziome i pionowe	577
12.7.1.	Porozumienia poziome	577
12.7.2.	Porozumienia pionowe	580
12.8.	Sankcja nieważności	580
12.9.	Art. 101 ust. 3 TFUE	581
12.10.	Konkurencja cenowa i poza cenowa	583
12.11.	Art. 101 ust. 3 TFUE a nadużycie pozycji dominującej	583
12.12.	Bezpośredni skutek art. 101 ust. 3 TFUE	584
12.13.	Zwolnienia grupowe	584
13.	Nadużycie pozycji dominującej	585
13.1.	Ogólna charakterystyka art. 102 TFUE	585
13.2.	Dominacja	586
13.3.	Wspólna dominacja	589
13.4.	Istotna część rynku wewnętrznego	590
13.5.	Pojęcie nadużycia pozycji dominującej	590
13.5.1.	Nadużycia cenowe	591
13.5.2.	Sprzedaż wiązana	592
13.5.3.	Odmowa współpracy gospodarczej — doktryna „niezbędnej infrastruktury” (<i>essential facilities doctrine</i>)	593
13.6.	Stosunek pomiędzy art. 101 i 102 TFUE	594
14.	Kontrola koncentracji przedsiębiorstw	595
14.1.	Koncentracja kapitału	595
14.2.	Normatywna definicja koncentracji	596
14.3.	Zakres zastosowania unijnego prawa konkurencji do koncentracji przedsiębiorstw	597
14.4.	Dopuszczalność stosowania prawa krajowego	599
14.5.	Kryteria zgodności koncentracji z prawem unijnym	599
14.6.	Kompetencje decyzyjne Komisji	600
15.	Pomoc publiczna	602
15.1.	Pomoc publiczna a konkurencja	602
15.2.	Pomoc zakazana	603
15.3.	Pomoc dozwolona	604
15.4.	Pomoc, która może być uznana za zgodną ze rynkiem wewnętrznym	605
15.5.	Mechanizmy nadzoru	606
16.	Zasady funkcjonowania przedsiębiorstw publicznych	607

ROZDZIAŁ XV.

POLITYKA SPÓJNOŚCI UNII EUROPEJSKIEJ 611

1. Uwagi wstępne 611
2. Polityka spójności — pojęcie. 613
3. Cele polityki spójności 616
4. Funkcje polityki spójności. 621
5. Zasady polityki spójności 623
6. Instrumenty finansowe polityki spójności. 631
 - 6.1. Europejski Fundusz Społeczny 632
 - 6.2. Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego 634
 - 6.3. Fundusz Spójności 636
 - 6.4. Europejski Bank Inwestycyjny 638
7. Wdrażanie polityki spójności 639